

innhold

- 2 Innledning ved hovedstyreleder
Halvor Stenstadvold
- 3 Noen nøkkeltall

- 4 Hovedstyrets beretning 1999
- 10 Resultatregnskap
- 11 Balanse
- 12 Kontantstrømanalyse
- 13 Noter

- 20 Tre viktige begivenheter,
av adm. direktør Christian Hambro
- 22 Strategi skal sette kursen
- 24 Bioproduksjon og foredling:
Havbruk, landbruk og nærings-
middelindustri
- 25 Industri og energi:
FoU-basert verdiskaping
- 26 Kultur og samfunn:
Mer konsentrerte satsinger
- 27 Medisin og helse:
Tre nye satsinger
- 28 Miljø og utvikling:
Økt fokus på kvalitet
- 29 Naturvitenskap og teknologi:
Rekruttering skaper bekymring

- 30 Områdestyrer
- 31 Administrativ ledelse
- 32 Forskningsrådets organisasjon

© Norges forskningsråd 2000

ISBN 82-12-01433-9

Ansvarlig redaktør: Informasjonsdirektør Paal Alme

Tekst innledende sider, Hambros artikkel og

områdesider: Bård Amundsen

I redaksjonen: Else Lie, Mona Gravningen Rygh

Grafisk design: Bergsnov, Mellbye & Rosenbaum as/
Information Highway

Foto: Eva Brænd, Trond Isaksen, SOHO - NASA/ESA,

Kjell Stenmarck

Trykk: RK Grafisk as

Årsmelding 1999: 7 000 eksemplarer

Forord

Vendepunktet

Halvor Stenstadvold,
leder av Hovedstyret

Norges forskningsråd har i en årrekke dokumentert at Norge står i fare for å sakke akterut som forskningsnasjon. Mens andre OECD-land har økt sin forskningssatsing, har Norge latt være å satse. I flere fag og disipliner er rekrutteringen svak og kvaliteten stagnerende. Grunnforskningen, næringsrettet forskning og medisinsk forskning er blant områdene som er kommet i en trengt stilling de senere år.

Samtidig har Forskningsrådet lagt fram planer for hvor og hvorledes vi bør satse: Faglige muligheter og samfunnsbehov tilsier at vi øker arbeidet innen grunnleggende aktiviteter knyttet til basal kunnskap og forskningsmessig infrastruktur – det vil si grunnforskning, rekruttering og utvikling av høyt kvalifisert personale, og internasjonalt forskningssamarbeid. I tillegg anbefaler Forskningsrådet at vi særlig satser innen næringsrettet forskning og utvikling, på forskning for økt verdiskaping i offentlig sektor, miljørettet forskning, marin forskning og medisinsk og helsefaglig forskning.

I 1999 fikk vi klare signaler om at Forskningsrådets argumentasjon er i ferd med å vinne bred gjenklang i Regjering og Storting. Forskningsmeldingen varsler vilje til å satse sterkere på norsk forskning, og flere av Forskningsrådets forslag til prioriteringer finnes igjen i meldingen. Opprettelsen av Norges Forskningsfond bidrar markert til å sikre langsiktig finansiering av strategisk og fri forskning av særlig betydning. Nylig kom Hervik-utvalget med viktige forslag som kan stimulere bedriftenes forskningsinnsats. Mjøs-utvalget har lagt fram forslag som kan underbygge den langsiktige forskningssatsingen ved våre universiteter og høyskoler. Oppgavene fremover blir å videreutvikle og konkretisere den mer offensive forskningspolitikken som nå er varslet.

Forskningsrådet er mer enn en rådgivende og forskningsstrategisk instans: Rådet har viktige forvaltnings- og serviceoppgaver for store deler av norsk forskning. Samtidig har Forskningsrådet en rolle som nettverksbygger mellom alle som er involvert i og brukere av forskningen. Det er arbeidet hardt også i 1999 for å videreutvikle vår evne til å ivareta disse oppgavene. Dette arbeidet vil fortsatt ha stor oppmerksomhet fra Forskningsrådets styrende organer og administrasjon.

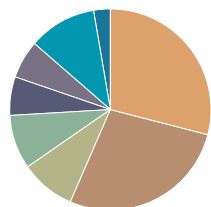
Med positivt samspill mellom alle som arbeider for gode vilkår for norsk forskning, kan det komme til å vise seg at årtusenskiftet ble et brudd på stagnasjonen og et vendepunkt til en mer offensiv satsing for forsknings-Norge.

Noen nøkkeltall

Bevilgninger fra departementene utgjør den alt vesentlige delen av Forskningsrådets inntektsbudsjett, slik det er vist i fig. 1. Totalbudsjettet fordeles på Rådets sentrale finansielle virkemidler og på administrasjon av virksomheten, fig. 2. Forskningsrådets seks fagområder forvalter storparten av budsjettmidlene og fordeler dem til forskningsutførende nivå. I fig. 3 ser man hvordan områdene prioriterer de sentrale finansielle virkemidlene i sine respektive budsjetter. Oversikten i fig. 4 viser fordelingen av prosjektbevilgninger mellom de ulike institusjonstypene som er ansvarlige for forskningen. En samlet oversikt over utviklingen i Forskningsrådets inntektsbudsjett for årene 1997–1999 finnes på s. 19.

Fig. 1

Totalt inntekter 1999:
Tilskudd fra de enkelte departementer
(generelle midler + spesielle tilskudd)
og øvrige inntekter
 (i mill. kroner)

Totalt inntekter: 3 006 mill. kroner

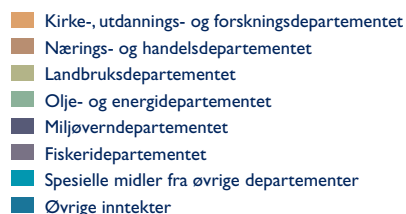
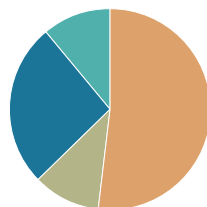

Fig. 2

Driftskostnader 1999
fordelt på Forskningsrådets virkemidler
og administrasjon
 (i mill. kroner)

Totalt kostnader: 2 978 mill. kroner

Fig. 3

Budsjett 1999 fordelt på Forskningsrådets virkemidler og områder
 (i mill. kroner)

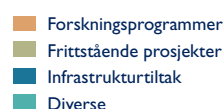
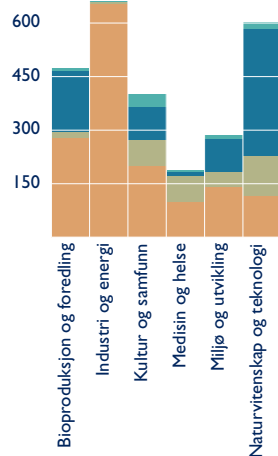
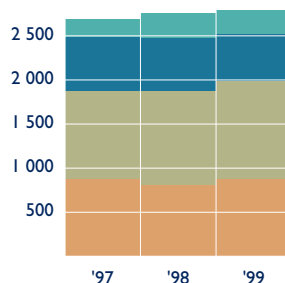

Fig. 4

Prosjektbevilgninger fra Forskningsrådet, fordelt etter ansvarlig institusjonstype ¹⁾
 (i mill. kroner)

¹⁾ Omfatter alle forskningsprosjekter (FoU-prosjekter, infrastrukturtiltak, stipend og andre)

Hovedstyrets beretning 1999

1999 ble et år med flere viktige begivenheter for norsk forskning, og med signaler om politisk vilje til å gi det norske forskningssystemet et hardt tiltrengt løft.

Forskningsrådet arbeider innenfor tre hovedfelt:

- Å gi forskningspolitiske råd til regjering og Storting basert på grundige analyser av norsk forskningsstatus og fremtidige behov.
- Å finansiere forskning gjennom forskningsprogrammer og ulike bevilgningsordninger.
- Å bidra til å bygge solide og varige nettverk mellom ulike samarbeidspartnere i det norske forskningssystemet.

Resultat av årets virksomhet

De totale inntektene for Forskningsrådet i 1999 var på 3 006 mill. kroner. Av dette utgjorde tilskuddet fra departementene 2 938 mill. kroner.

Driftskostnadene, som omfatter både administrative kostnader og FoU-midler, beløp seg til 2 971 mill. kroner. Overføringen til 2000 ble på 325 mill. kroner, mot 295 mill. kroner fra 1998 til 1999.

Årets resultat for Forskningsrådet ble på 35 mill. kroner.

Halvor Stenstad, adm.direktør, Orkla A.S. (leder)

Arild Underdal, professor, Universitetet i Oslo (nestleder)

Under stortingsdebatten om Næringsmeldingen (St meld nr 41 (1997–98): *Næringspolitikk inn i det 21. århundret*) i mars, ble det enstemmig vedtatt å be Regjeringen om å utarbeide en plan slik at Norge i løpet av de nærmeste årene kommer minst på nivå med gjennomsnittet for OECD-landene når det gjelder FoU-innsats i forhold til bruttonasjonalproduktet.

Vedtaket i revidert nasjonalbudsjett for 1999 om å opprette et nasjonalt forsknings- og nyskapsfond på tre milliarder kroner, var også viktig. Det er et signal om at forskning er kommet høyere opp på den politiske dagsordenen. Fondet, som er ment å skulle trappes videre opp, skal bidra til en mer stabil og helhetlig offentlig finansiering av langsiktig forskning. Avkastningen av fondet skal forvaltes av Forskningsrådet.

I 1. juni 1999 ble St meld nr 39 (1998–99): *Forskning ved et tidsskille* lagt fram av Regjeringen. Meldingen inneholder en rekke vurderinger og forslag som i sum er positive for norsk forskning, og den har skapt optimisme og positive forventninger på mange hold.

Forskningsrådet nedla et omfattende arbeid i sitt innspill til arbeidet med Forskningsmeldingen. Rådets forslag og vurderinger ble levert Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF) 28. november 1997. De ble fulgt opp gjennom løpende kontaktarbeid med Regjeringens forskningsutvalg, Stortinget og departementer, og gjennom utadrettet virksomhet i form av blant annet foredrag, avis-kronikker og deltakelse i debattfora.

Etter at meldingen ble lagt fram, var Forskningsrådet aktiv for å fremme synspunkter og gi anbefalinger forut for Stortingets behandling. Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen fulgte i sin innstilling (Innst S nr 110) opp alle de viktigste punktene i meldingen, og var til dels enda mer ambisiøs enn Regjeringen. Flertallet mente blant annet at det bør være et mål at Norges investeringer i FoU kommer over OECD-gjennomsnittet innen rimelig tid. Stortinget vedtok å be Regjeringen fremme forslag til en opptrappingsplan for forskningsbevilgningene i revidert nasjonalbudsjett våren 2000.

Forskningsmeldingen gir en rekke utfordringer som Forskningsrådet vil legge kraft i å følge opp i årene fremover. Det gjelder blant annet spørsmål knyttet til grunnforskningens stilling, avansert vitenskapelig utstyr, kvalitet i forskningen, etablering av en ordning med «sentre for fremragende forskning», rekruttering til forskning, kunnskapsbasert næringsutvikling, tematiske satsinger og sektorovergrepene initiativer.

Norsk næringsliv forsker mindre enn ønskelig. Hervik-utvalget, som ble oppnevnt av Regjeringen tidlig i 1999, fikk i oppgave å utarbeide forslag til tiltak og incentiver for å øke næringslivets forskningsinnsats. Administrerende direktør Christian Hambro var medlem av utvalget, som leverte sin innstilling 8. mars 2000. I KUF-komiteens innstilling til Forskningsmeldingen heter det at komiteen forutsetter at utvalgets anbefalinger blir fulgt opp.

I statsbudsjettet for 2000 ble den langvarige, nedadgående trenden for forskningsbevilgningene brutt, selv om budsjettet ikke var tilstrekkelig for å møte de opptrappingsmålene det nå er bred enighet om. De samlede bevilgningene til FoU utgjorde 9,8 milliarder kroner, en økning på vel 650 millioner eller 7,1 prosent i forhold til 1999-budsjettet. Forskningsrådet fikk en nettovekst på ca. 400 millioner kroner.

Strategisk arbeid

Som et ledd i Forskningsrådets arbeid med å styrke kvaliteten på sin forskningsstrategiske rådgivning, ble den andre rapporten i serien *Det norske forsknings- og innovasjonssystemet – statistikk og indikatorer* («Indikatorrapporten») utarbeidet i samarbeid med NIFU, STEP-gruppen og Statistisk sentralbyrå i 1999. Rapporten gir en systematisk beskrivelse av dagens tilstand og utviklingen de siste årene.

Forskningsrådets overordnede strategi *Forskning for fremtiden. Strategi for norsk forskning og Norges forskningsråd fram mot år 2000* ble revidert i 1998, mens forarbeidet til prosessen mot en ny overordnet strategi ble innledet i 1999. Revisjonsarbeidet vil bli fullført i juni 2001.

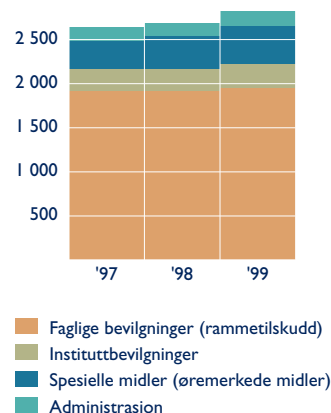
I 1999 vedtok Hovedstyret *Handlingsplan for Området for miljø og utvikling*, som beskriver hvorledes man tar sikte på å omsette *Strategisk plan for miljø og utviklingsforskning* i handling.

Hovedstyret behandlet og godkjente i 1999 rapporten *Klimaforskning i Norge*. Det er den første i en serie årlige rapporter fra Samarbeidsutvalget for klimaforskning. Et viktig mål for utvalget er å styrke klimaforskningen i Norge gjennom økt samordning av innsatsen.

Forskningsrådet har i 1999 arbeidet med å implementere *Strategi for næringsrettet forskning og utvikling*.

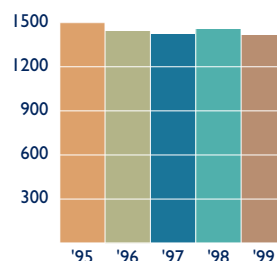
Budsjettutvikling 1997–1999

Bevilgninger fra departementene (revidert budsjett)
(i mill. kroner)

Bevilgninger til næringsrettet FoU over statsbudsjettet¹⁾

(i mill. kroner)

¹⁾ Midler bevilget fra Nærings- og handelsdepartementets og Olje- og energidepartementets budsjetter

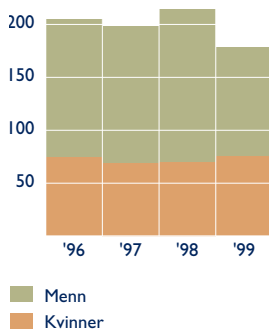

Jan Balstad,
nestleder, Landsorganisasjonen i Norge

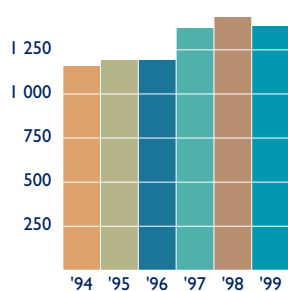
Store satsinger er en del av Forskningsrådets innspill til departementenes arbeid med statsbudsjettet. Det skal være satsinger innen områder hvor forutsetninger og behov tilsier vesentlig endrede bevilgningsnivåer. Arbeidet med å underbygge og konkretisere slike satsingsforslag ble videreført i 1999. Forskningsrådets ni store satsinger for 2001-budsjettet er (i uprioritert rekkefølge):

- Grunnforskning – en nøkkel til framtiden
- Et hav av muligheter – verdiskaping basert på marine ressurser
- Informasjons- og kommunikasjonsteknologi
- Forskning i dag – helse i morgen
- Energi- og klimaforskning mot år 2020
- Lærende bedrifter gjennom kompetanseutvikling og forskning
- Næringsmidler i en internasjonal framtid
- Polarforskning
- Fornyelse og bedring av offentlig sektor

Antall avlagte doktorgrader 1996–1999
med finansiering fra Forskningsrådet

Antall Forskningsrådsfinansierte
stipendiatårsverk (doktorgradsstipendiater)
1995–1999

Rådgivning, dialog og samspill

Forskningsrådet påvirker forskningspolitikken i særlig grad gjennom dialog med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF) og Nærings- og handelsdepartementet (NHD), men samspillet med de andre departementene, Regjeringens forskningsutvalg og Departementenes forskningsutvalg blir stadig viktigere. Kontakten skjer i form av møter, brev, evalueringer og høringsuttalelser. God dialog med universitetene, høyskolene, forskningsinstituttene, næringslivet og organisasjonene er en forutsetning, ikke minst for denne siden ved Forskningsrådets virksomhet. Kontakten med de forskningsutførende miljøene er i 1999 videreført og styrket gjennom blant annet instituttleder møter, fakultetsmøter og møter med Universitetsrådet, Høgskolerådet og Norgesnetttrådet. Dialogen skjer også gjennom faglige arrangementer og konferanser.

Hovedstyrets møte i juni 1999 ble lagt til Rogaland, hvor det over to dager ble arrangert møter med representanter fra flere av Rogalands forskningsinstitusjoner. Ulike forskningstemaer ble drøftet med utgangspunkt i deres presentasjoner.

Hovedstyret arbeidet i 1999 videre med FoU-politikken for de statlige høyskolene. Det ble i den forbindelse oversendt et brev til KUF med forslag til hvordan kursen for det videre samarbeidet med sektoren bør staves ut. Hovedstyret understreker at sektoren har behov for mer ressurser for å kunne innfri ambisjonene om kvalitetsheving, og at Norgesnett-tenkningen må legges til grunn for ressurstildeling.

Forskningsrådet har også videreutviklet sin dialog med universitetene, og har et tett samarbeid med dem. En viktig sak på dagsordenen i 1999 var universitetenes forslag om omstillingsmidler fra 2000, som Hovedstyret støttet.

Anne Breiby,
daglig leder, eget firma

Forskningsrådet har i 1999 arbeidet for å utdype det «trekantsamarbeidet» som ble inngått med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og Norges Eksportråd det foregående år. De tre organisasjonene arrangerte blant annet et felles møte om innovasjon og næringsvekst for representanter fra Finanskomiteen, Næringskomiteen og Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen. Organisasjonene arrangerte også konferansen 2000 – mer enn olje! Ny norsk næringsvekst.

I 1999 ble det nye informasjons- og dokumentasjonscenteret for kvinne- og kjønnsforskning – KILDEN – åpnet. Det er i hovedsak en nettbasert tjeneste som er finansiert av Forskningsrådet.

Forskningsrådet er på oppdrag av Regjeringen i gang med å evaluere to reformer; innføring av kontantstøtten og Reform 97 (6-årsreformen).

Forskningsrådet er bedt av KUF om å finansiere og ivareta kontakten med det nye Teknologirådet, og har medvirket til at det ble samlokalisert med De nasjonale forskningsetiske komiteer.

Forskningsrådet har avgitt høringsuttalelse om Miljøverndepartementets forslag til endring i genteknologiloven, som innebærer et generelt forbud mot kloning av virveldyr. Forskningsrådet er enig i at kloning av dyr reiser etiske spørsmål som gjør at virksomheten bør lovreguleres, men totalforbud tilrådes ikke.

Forskningsrådet har også avgitt høringsuttalelse om EUs direktiv for patentering av bioteknologiske oppfinnelser. I høringsnotatet fra Justisdepartementet og fra et flertall av høringsinstansene anbefales det at Norge sier nei til direktivet. Forskningsrådet mener at spørsmålet om patentering må skilles fra spørsmålet om bioteknologisk forskning og anvendelse av bioteknologisk kunnskap. Et nei til direktivet vil bety at Norge faller utenfor også når det gjelder etisk uproblematisk bioteknologi, med den følge at bioteknologisk industri ikke vil bli utviklet i særlig grad i Norge, samtidig som vi løper en risiko for å bli et mindre interessant land å drive slik forskning i.

Internasjonal aktivitet

Stortinget vedtok i 1999 at Norge skal delta i EUs 5. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling (5RP), noe Forskningsrådet anbefalte. Norske aktører var involvert i nærmere 1 000 søknader til 5RP. Uttellingen ble god, med deltakelse i over 200 prosjekter, hvorav en stor del på områdene marine økosystemer og miljørettet forskning.

Forskningsrådet satser på en tettere integrering mellom EUREKA og de nasjonale programmene, for å oppnå sterkere synergi mellom nasjonale og internasjonale aktiviteter.

Sørøst-Asia er et viktig område ut fra et betydelig markedspotensial og muligheter for langsiktig kompetansesamarbeid. Forsknings-samarbeidet med Indonesia, Singapore og Malaysia er blitt fulgt opp med en forsknings- og teknologiutsending i Singapore. Sjøfartsmyndighetene i Singapore og Forskningsrådet la i 1999 grunnlaget for en forskningsavtale rettet mot sjøfartsnæringen, som ble undertegnet 7. mars 2000.

Kirsti Koch Christensen,
rektor og professor, Universitetet i Bergen

Edel O. Elvevoll,
forsker, Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning

Olav Hesjedal,
høgskoledosent, Høgskolen i Telemark

Ole Gjølborg,
professor, Norges landbrukshøgskole

Olav Helge Førde,
professor, Universitetet i Tromsø

Signe Kjelstrup,
professor, NTNU
– Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
(t.o.m. 01.03.2000)

Innenfor flere av Forskningsrådets forskningsprogrammer og andre aktiviteter er det lagt stor vekt på samarbeid med forskere i utviklingsland. Gjennom Øst-Europa-programmet er det etablert institusjonssamarbeid på fagområdene miljø, samfunnsfag og helse, noe som har styrket kompetansen ved institusjonene i øst. Forskningsrådet og programstyret arrangerte 14. april 1999 et miljøseminar med deltakere fra Øst-Europa og EU.

Forskningsrådet har bidratt til den internasjonale forskningsdebatten gjennom European Science Foundation (ESF), og medvirket til omforming av denne organisasjonen i 1999.

I løpet av året ble det arbeidet med en overordnet policy for økt internasjonalisering av norsk forskning, områdevis internasjonale strategier, og en strategi for internasjonal næringsrettet FoU.

Formidling, medie- og samfunnskontakt

En prioritert oppgave i Forskningsrådet er å fremme allmenn kunnskap og forståelse for forskningens rolle. Forskningsrådet er initiativtaker til Forskningsdagene, et landsomfattende tiltak som i 1999 satte ny rekord med ca. 700 arrangementer og 540 medieoppslag.

Forskningsrådsdagen i Oslo Konserthus 22. september samlet ca. 1000 deltakere. Bedriften Karmøy Rolling Mills fikk Forskningsrådets pris for fremragende bruk av forskning 1999. Prisen for fremragende formidling av forskning 1999 gikk til norsk valgforsknings nestor, professor Henry Valen.

Den medierettede innsatsen ble styrket i 1999. Forskningsrådets syn i viktige saker som Forskningsmeldingen, Forskningsfondet, ny norsk næringsvekst, rekruttering og «Patentdirektivet» ble mye omtalt.

Forskningsrådets nye nettsted passerte en million treff i løpet av desember. Elektroniske søknadsskjemaer ble lansert før hovedsøknadsfristen 15. juni. «Nysgjerrigper-klubben» for barn nådde 100 000 medlemmer. Forskningsrådets blad «Forskning» ble lansert i Internett-utgave i 1999, og det er registrert opptil 12 000 besøk i uken.

Fremtidsutsikter

Forskningsmeldingen og Stortingets behandling av denne har nå lagt premisset for den fremtidige utviklingen av norsk forskning og bidrar til å danne et godt grunnlag for den videre virksomheten i Forskningsrådet. En hovedoppgave for Forskningsrådet blir å bidra til å realisere den veksten i offentlige og private FoU-investeringer som meldingen målsetter, og til å sette denne veksten inn i tiltak som er til fordel for både forskning og samfunn.

Forskningsrådet vil også fortsette å arbeide for mindre øremerking av forskningsmidlene fra departementene over de ordinære budsjettene, og for bedre samordning av forskningspolitikken og de offentlige forskningsbudsjettene. Dette vil blant annet også befordre en ønsket utvikling mot mer sektorovergrepene forskningsinnsatser. Hovedstyret ser derfor med tilfredshet at KUF-komiteen i sin innstilling om Forskningsmeldingen ber Regjeringen vurdere endringer i presentasjonen av budsjettet med sikte på å kunne se de samlede forskningsbevilgningene under ett. Det er også løfterikt at komiteen mener at Forskningsfondet bør økes til 10–15 milliarder kroner i løpet av en femårsperiode.

Elizabeth Baumann Ofstad,
ass.direktør, Norsk Hydro a.s.

Mari Nes,
spesialrådgiver, Norges forskningsråd
(ansattes representant)

Varamedlemmer

til Forskningsrådets hovedstyre

Terje Moe Gustavsen, strategidirektør,
Telenor Installasjon AS (1. vara)

Anne Kari Lande Hasle, direktør, NOVA (2. vara),
fratrådte 01.07.1999

Håkon With Andersen, professor NTNU (3. vara)

Anne Fikkan, direktør, Norsk institutt for kulturminne-
forskning (4. vara)

Frank Norderhaug, rådgiver, Norges forskningsråd
(ansattes vararepresentant)

Hovedstyret har som ambisjon å bringe videre den gode utviklingen når det gjelder dialogen med både det forskningsutførende miljø og det politiske miljø. Målet er ytterligere å øke oppmerksomheten rundt forskningsspørsmål, og fortsette å underbygge den offensive holdningen til forskningspolitikken som nå er kommet til uttrykk i det politiske miljø.

Forskningsrådets virke er basert på et system med over 1000 tillitsvalgte som nedlegger et betydelig arbeid. Både innen Rådet og mellom Rådet og representanter for forskning, næringsliv og myndigheter har det i årets løp vært aktive debatter og konstruktive bidrag til en styrket innsats for norsk forskning. Hovedstyret vil gi anerkjennelse til områdestyrene, programstyrene og øvrige tillitsvalgte for den gode innsatsen i 1999. Likeledes vil Hovedstyret takke de ansatte i administrasjonen for målrettet arbeidsinnsats og gode resultater.

Arbeidsmiljø

Forskningsrådet har iverksatt en rekke tiltak for et godt arbeidsmiljø.

Eksempler på disse er trimtilbud til de ansatte, bedriftshytte, røykeavvenningskurs og sangkor. En medarbeiderundersøkelse skal gjennomføres medio mai, og resultatet forventes i august/ september 2000.

Statistikken for sykefraværet viser et fravær i 1999 på totalt 4,6 %. Det er ikke registrert tilfeller av arbeidsrelaterede sykdommer eller arbeidsulykker.

Oslo, 12. april 2000

Halvor Stenstadvold

Aril Underdal

Jan Balstad

Anne Breiby

Kirsti Koch Christensen

Edel O. Elvevoll

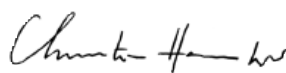

Olav Helge Førde

Ole Gjølberg

Olav Hesjedal

Elizabeth Baumann Ofstad

Mari Nes

Christian Hambro (adm. direktør)

Resultatregnskap 01.01.–31.12.1999

(I 000 kr)	Noter	1999	1998
Inntekter			
Generelle midler	1	2 389 968	2 326 914
Spesielle midler	1	548 473	401 966
Andre offentlige og private tilskudd		45 303	71 164
Salgs- og oppdragsinntekter		22 292	16 834
Sum inntekter		3 006 036	2 816 878
Driftskostnader			
Forskningsprogrammer	2	1 545 167	1 534 347
Frittstående prosjekter	2	321 834	325 699
Infrastrukturtiltak	2	783 020	749 068
Diverse FoU-kostnader	2	129 607	129 620
Lønnskostnader	2	106 933	107 757
Ordinære avskrivninger	3	6 683	5 325
Andre driftskostnader	2	84 964	66 465
Sum driftskostnader		2 978 208	2 918 281
Finansposter			
Renteinntekter		12 995	18 743
Rentekostnader	4	-3 821	-4 088
Andre finansposter	5	-1 260	-2 098
Sum finansposter		7 914	12 557
Årets resultat		35 742	-88 846
Disponeringer av årets resultat			
Eiendomsfond	12	4 963	2 634
Administrativ avsetning	14	1 253	-421
Overføringer	13	29 526	-91 059
Sum disponeringer og overføringer		35 742	-88 846

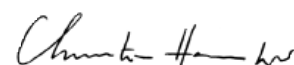
Oslo, 31. desember 1999
12. april 2000

I styret for Norges forskningsråd

Halvor Stenstadvold

Aril Underdal

Jan Balstad

Anne Breiby

Kirsti Koch Christensen

Edel O. Elvevoll

Olav Helge Førde

Ole Gjølberg

Olav Hesjedal

Elizabeth Baumann Ofstad

Mari Nes

Christian Hambro (adm. direktør)

Balanse 31.12.1999

(1 000 kr)	Noter	31.12.1999	31.12.1998
Eiendeler			
Anleggsmidler			
Tomter	10	11 495	11 495
Bygninger	3	110 921	115 182
Maskiner, inventar og lignende	3	6 262	6 621
Langsiktige fordringer	8	21 792	27 846
Sum anleggsmidler		150 470	161 144
Omløpsmidler			
Fordringer på departement	7	35 073	27 199
Kortsiktige fordringer		20 406	18 635
Obligasjoner		53 124	54 384
Aksjer	9	1 025	1 025
Boliginnskudd		48	48
Forskudd		9 195	13 692
Kasse, bank, postgiro	6	871 809	718 398
Sum omløpsmidler		990 680	833 381
Sum eiendeler		1 141 150	994 525
Gjeld og egenkapital			
Egenkapital			
Overføringer	13	160 095	130 569
Eiendomsfond	12	34 018	30 055
Administrativ avsetning	14	11 238	14 004
Investeringsfond		56 885	56 805
Sum egenkapital		262 236	231 433
Avsetning for forpliktelser			
Pensjonsforpliktelser		2 679	0
Sum avsetning for forpliktelser		2 679	0
Langsiktig gjeld			
Langsiktig lån	4	67 631	71 190
Sum langsiktig gjeld		67 631	71 190
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	11	732 355	615 269
Skyldig avgifter og skattetrekk		12 838	14 357
Skyldig lønn og feriepenger		15 069	15 754
Annen kortsiktig gjeld		48 342	46 522
Sum kortsiktig gjeld		808 604	691 902
Sum gjeld og egenkapital		1 141 150	994 525

Kontanstrømanalyse

(I 000 kr)	1999	1998
Likvider tilført/brukt på virksomheten		
Tilført fra årets virksomhet *)	42 425	-83 521
Endring i lager, debitorer og kreditorer	113 709	182 025
Endring i andre tidsavgrensingsposter	-3 417	26 733
(A) Netto likviditetsendring fra virksomheten	152 717	125 237
Likvider tilført/brukt på investeringer		
Investeringer i varige driftsmidler	-2 061	-3 132
Salg av varige driftsmidler (salgssum)		
Endring i andre investeringer	7 314	12 453
(B) Netto likviditetsendring fra investeringer	5 253	9 321
Likvider tilført/brukt på finansiering		
Opptak av ny gjeld		
Nedbetaling av gammel gjeld	-3 559	
Renteinntekter ført mot fond		3 129
Inntektsføring fra fond	-1 000	
(C) Netto likviditetsendring fra finansiering	-4 559	3 129
A+B+C Netto endring i likvider i året	153 411	137 687
Likviditetsbeholdning 01.01.	718 398	580 709
Likviditetsbeholdning 31.12.	871 809	718 398

*) Dette tallet fremkommer slik:

Årsresultat	35 742	-88 846
Ordinære avskrivninger	6 683	5 325
Tilført fra årets virksomhet	42 425	-83 521

Noter til årsregnskapet 1999

Generelt

Norges forskningsråd er etablert som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og underlagt de krav som stilles til statlig økonomiforvaltning. Forskningsrådet rapporterer ikke til statsregnskapet på kapittel og post. Forskningsrådets eksterne regnskapsavleggelse er tilpasset regnskapsloven. Norges forskningsråd revideres av Riksrevisjonen.

Prinsipper for inntektsføring

Offentlige og private bevilgninger inntektsføres i bevilgningsåret. Innbetalinger som er relatert til aktiviteter neste regnskapsår, er ført som kortsiktig gjeld.

Prinsipper for kostnadsføring

Kostnadsføringen på prosjekter og programmer er basert på innrapportert forbruk. Påløpte men ikke-rapporterte kostnader er periodisert i regnskapet. Forskningsrådets administrative kostnader er relatert til den perioden de er påløpt.

Driftsresultat/overføringer

Forskningsrådet har økt sine overføringer i løpet av 1999. Denne økningen fremkommer som et regnskapsmessig overskudd.

Varige driftsmidler

Varige driftsmidler som er eid av Forskningsrådet, aktiveres og avskrives dersom de har levetid over 3 år og har en kostpris som overstiger kr 50 000. Direkte vedlikehold av driftsmidler kostnadsføres løpende under driftskostnader, mens påkostninger tillegges driftsmidlenes kostpris og avskrives i takt med disse. Utskiftninger av hele driftsmidler blir aktivert.

Obligasjoner

Statsobligasjoner er klassifisert som omløpsmidler og vurdert til laveste verdi av kostpris og markedsverdi på balansedagen. Porteføljen av statsobligasjoner er relatert til Forskningsrådets Investeringsfond.

Aksjer

Aksjer eid av Forskningsrådet er klassifisert som omløpsmidler og vurdert til kostpris, med mindre det har vært en verdinedgang som ikke er av forbigående karakter.

Pensjoner og pensjonsforpliktelser

Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser beregnes etter lineær opptjening basert på forutset-

ninger om diskonteringsrente, fremtidig regulering av lønn, pensjoner og ytelser fra folketrygden, fremtidig avkastning på pensjonsmidler, samt aktuariemessige forutsetninger om dødelighet og avgang. Pensjonsmidler er vurdert til virkelig verdi og fratrukket i netto pensjonsforpliktelser i balansen. Endringer i forpliktelsen som skyldes endringer i pensjonsplaner, fordeles over antatt gjenværende opptjeningstid. Endringer i forpliktelsen og pensjonsmidlene som skyldes endringer i avvik og beregningsforutsetningene (estimatendringer), fordeles over antatt gjennomsnittlig gjenværende opptjeningstid hvis avvikene ved årets begynnelse overstiger 10 % av det største av brutto pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler.

Kontantstrømanalyse

Forskningsrådet er et forvaltningsorgan underlagt det statlige økonomireglement. Majoriteten av inntektsførte midler er departementale midler. Som en del av regnskapet er det utarbeidet en kontantstrømanalyse som viser hvordan Forskningsrådet har anskaffet og anvendt sine midler.

Klassifisering av balanseposter

Fordringer og gjeld som knytter seg til den normale drift, klassifiseres som omløpsmidler og kortsiktig gjeld. Øvrige fordringer og gjeld med forfall ut over ett år er klassifisert som anleggsmidler og langsiktig gjeld.

Forskningsrådets randsonevirksomhet

Forskningsrådets randsonevirksomheter er ikke konsolidert i hovedregnskapet. Disse fører særskilte regnskap basert på de samme regnskapsprinsipper som Forskningsrådet. Bevilgningene til randsonevirksomhetene er kostnadsført i hovedregnskapet. Hovedstyret har delegert godkjenningen av disse regnskapene til de respektive områdestyrer.

Endring av regnskapsprinsipper

Som følge av ny regnskapslov har Norges forskningsråd med virkning fra 1. januar 1999 foretatt en tilpasning i sine regnskapsprinsipper. Forskningsrådet balansefører nå pensjonsforpliktelsene i balansen. Effekten av prinsippendringene er ført direkte mot egenkapitalen. Se note 14.

Sammenligningstall i resultatregnskapet for 1998 er i henhold til overgangsregler til regnskapsloven ikke omarbeidet. Tallene er derfor ikke sammenlignbare hvor det er gjort endringer som angitt ovenfor.

Alle tall er i 1 000 kr

Note 1 Tilskudd fra departementer

Generelle og spesielle midler fordeler seg slik på departementene i 1999:

Departement	Generelle midler	Spesielle midler	1999 Sum
Nærings- og handelsdepartementet	809 290	20 917	830 207
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet	832 663	43 450	876 113
Olje- og energidepartementet	152 000	110 796	262 796
Fiskeridepartementet	181 000	4 000	185 000
Landbruksdepartementet	237 331	29 608	266 939
Miljøverndepartementet	177 684	9 277	186 961
Sosial- og helsedepartementet		91 408	91 408
Arbeids- og administrasjonsdepartementet		14 680	14 680
Utenriksdepartementet		58 134	58 134
Barne- og familiedepartementet		20 095	20 095
Samferdselsdepartementet		52 540	52 540
Finansdepartementet		7 975	7 975
Kulturdepartementet		9 263	9 263
Justisdepartementet		1 500	1 500
Kommunal- og regionaldepartementet		74 830	74 830
	2 389 968	548 473	2 938 441

Generelle midler fordeles av Forskningsrådet etter mål og retningslinjer trukket opp av departementene. Spesielle midler er fra bevilgende departement øremerket konkrete FoU-programmer.

Note 2 Driftskostnader

Område/stab	Forskningsprogrammer	Frie prosjekter	Infrastrukturtiltak	Diverse FoU	Adm. og felleskostnader	Sum
Bioproduksjon og foredling	263 402	17 557	176 574	10 369	12 967	480 869
Industri og energi	669 123	8 799			19 972	697 894
Kultur og samfunn	234 754	70 090	93 433	36 575	17 593	452 445
Medisin og helse	95 759	76 171	12 963	4 198	9 547	198 638
Miljø og utvikling	141 205	39 321	99 686	11 524	10 589	302 325
Naturvitenskap og teknologi	113 508	109 896	393 164	31 040	14 154	661 762
Strategi	14 416		7 200	17 202	31 556	70 374
Informasjon				15 987	6 318	22 305
Økonomi og organisasjon						
inkl. adm. direktør					66 936	66 936
Sentrale kostnader				2 712	2 265	4 977
Estimerte, ikke fordelte kostnader	13 000					13 000
Sum driftskostnader	1 545 167	321 834	783 020	129 607	191 897	2 971 525

Et *forskningsprogram* er en målrettet og tidsbegrenset forskningsinnsats for å fremskaffe ny kunnskap på et avgrenset felt. Programmer omfatter brukerstyrte programmer, grunnforskningsprogrammer og handlingsrettede programmer. *Frittstående prosjekter* er bevilgninger til forskningsprosjekter som ikke er tilknyttet programmer eller infrastrukturtiltak. Frittstående prosjekter omfatter stipend, prosjekt- og miljøstøtte,

frittstående EU-prosjekter og andre frittstående prosjekter. *Infrastrukturtiltak* omfatter grunnbevilgninger til institutter, strategiske universitets- og instituttprogrammer, utstyr og instrumenter og andre infrastrukturtiltak. *Diverse FoU-kostnader* består av kontingenter til nasjonale og internasjonale organisasjoner, informasjons-, formidlings- og publiseringstiltak, planlegging, utredning og evaluering samt stimuleringstiltak og nettverksbygging. *Felleskostnader* omfatter kostnader knyttet til Forskningsrådets administrasjon, faglige sekretariater o.l. Avskrivningskostnader er vist på egen linje.

Godtgjørelse til Hovedstyret utgjorde for 1999 kr 607 000,-. Totale utbetalinger til administrerende direktør er i 1999 kr 990 409,-. Per 31.12.1999 var det totalt 287 fast ansatte i Norges forskningsråds administrasjon.

Totale lønnskostnader for Norges forskningsråd i 1999:

	1999	1998
Lønnskostnader	89 652	89 238
Arbeidsgiveravgift	13 707	13 736
Pensjonskostnader	3 441	4 783
Andre kostnader	133	
Sum lønnskostnader	106 933	107 757

Administrasjons- og felleskostnader i Norges forskningsråd fordeler seg slik:

	1999	1998
Lønnskostnader	106 933	107 757
Andre driftskostnader	84 964	66 465
Sum administrasjons- og felleskostnader	191 897	174 222

Økningen i andre driftskostnader er i hovedsak knyttet til IT og sekretariatsfunksjoner.

Note 3 Varige driftsmidler

Driftsmidlene avskrives lineært etter følgende satser:

Maskiner, utstyr	3 år
Inventar	5 år
Biler	5 år
Bygningsmessige innredninger	7 år
Bygg	50 år

	Maskiner, utstyr, inventar	Bygg	Sum
Akkumulerte anskaffelseskostnader	37 397	285 345	322 742
Tilgang	2 061		2 061
Avgang			
Akkumulerte anskaffelseskostnader 31.12.1999	39 458	285 345	324 803
Akkumulert avskrivning	30 776	170 162	200 938
Tilgang (årets avskrivning)	2 420	4 263	6 683
Avgang			
Akkumulert avskrivning 31.12.1999	33 196	174 425	207 621
Bokført verdi 31.12.1999	6 262	110 920	117 182

Norges forskningsråd eier Informatikkbygget ved Universitetet i Oslo. Norsk Regnesentral leier 35 % av dette bygget, og leiekontrakten løper til 2009. Da vil lokalene overdras til Norsk Regnesentral. Norsk Regnesentral skal betale en andel av byggekostnadene, og dette fremkommer som en fordring under note 8. Nedbetaling av disse byggekostnadene løper til og med 2008.

Note 4 **Langsiktig lån**

Til delvis finansiering av Informatikkbygget ved Universitetet i Oslo har Forskningsrådet et obligasjonslån med saldo 67,631 mill. kroner per 31.12.1999. Renten på lånet er 5,3 % p.a., bundet i 5 år. Neste renteregulering er 03.12.2003. Lånet kan sies opp helt eller delvis, og er bokført med pålydende uavhengig av svingninger på markedsrente i løpet av bindingstiden. Lånet ble refinansiert i 1998 og tilbakebetales over 20 år i årlige avdrag.

Note 5 **Andre finansposter**

Andre finansposter består av urealisert kurstap på verdipapirer.

Obligasjonens navn	Pålydende	Balanseverdi	Markedsverdi
S463	23 970	23 970	21 768
S466	32 915	32 915	31 356
	56 885	56 885	53 124

Note 6 **Bankinnskudd**

Forskningsrådet er fra og med 1998 inkludert i Statens konsernkontoordning. Som følge av dette overfører samtlige departementer sine midler i bevilgningsåret, slik at alle departementsmidler er overført ved årets slutt. Forskuddsskatt fra ansatte er satt inn på egen sperret konto. Saldo på denne kontoen per 31.12.1999 er 10,6 mill. kroner.

Note 7 **Fordringer på departementer**

Departement	1999	1998
Nærings- og handelsdepartementet	1 470	4 720
Fiskeridepartementet	2 000	127
Samferdselsdepartementet	7 785	4 795
Kommunal- og regionaldepartementet	23 818	17 557
Totalt	35 073	27 199

Note 8 **Langsiktige fordringer**

Debitor	1999	1998
Christian Michelsen Research	4 000	7 385
Norsk institutt for vannforskning	4 881	4 649
NORSAR		1 400
Ansatte	713	1 063
Norsk Regnesentral	12 198	13 349
Sum fordringer	21 792	27 846

Note 9 **Aksjer**

Selskap	Antall aksjer	Pålydende hele kroner	Samlet aksjekapital	Bokført verdi (1 000 kr)
Universitetsforlaget	200	5 000	39 280 000	1 000
Norsk Synkrotronforskning	50	500	50 000	25
Sum aksjer				1 025

Selskap	Vår eierandel	Årsresultat	Egenkapital
Universitetsforlaget	2,55 %	6 181	39 280
Norsk Synkrotronforskning	50 %	-24	50

Note 10 Tomter

Tomt	Verdi
Sognsveien 72	8 160
Gaustadjordet	2 165
Gaustadhaugen	766
Forskningsparken	404
Sum	11 495

Tomter som Forskningsrådet har kjøpt, er ført i balansen til kostpris. I tillegg disponerer Forskningsrådet eiendommer i Gaustadbekkdalen som ble overdratt vederlagsfritt fra staten.

Note 11 Leverandørgjeld

Den detaljerte regnskapsføringen av den aktivitet som Norges forskningsråd finansierer, foregår hos bevilgningsmottakere. Bevilgningsmottakere finnes innenfor universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren, samt en del bedrifter. Rapportering til Norges forskningsråd skjer etterskuddsvis per tertial, enkelte rapporterer årlig. Mottatte rapporter er belastet FoU-regnskapet og ført som leverandørgjeld i balansen.

Note 12 Eiendomsfondet

Alle Forskningsrådets inntekter og utgifter vedrørende eiendomsforvaltningen er ført i resultatregnskapet. Driftsresultatet for 1999 er godskrevet eiendomsfondet. Eiendomsforvaltningen relaterer seg til inntekter og kostnader knyttet til drift av eiendommer eid av Norges forskningsråd, men som disponeres av andre institusjoner.

Eiendomsfondet er unntatt fra Statens konsernkontoordning. Eiendomsfondet blir derfor i tillegg til resultatet fra ordinær drift også tilført renteinntekter fra Eiendomsfondet.

	Inntekter	Drifts-kostnader	Avskrivninger	Finans-kostnader	Resultat
IB Eiendomsfond					-30 055
Informatikkbygget	-11 613	1 206	3 263	3 774	-3 370
Munthesgt. 29	-1 824	689	90		-1 045
Gaustadområdet	-2 255	97			-2 158
Andre eiendommer	-3 558	5 157		11	1 610
Sum drift 1999	-19 250	7 149	3 353	3 785	-4 963
Tilskudd til IFI					1 000
UB Eiendomsfond					-34 018

Note 13 Overføringer

Område	1999	1998
Bioproduksjon og foredling	33 637	28 944
Industri og energi	12 483	16 549
Kultur og samfunn	69 277	105 231
Medisin og helse	13 554	16 121
Miljø og utvikling	15 736	20 872
Naturvitenskap og teknologi	52 009	64 345
Strategiske fellesfunksjoner	6 620	10 342
Informasjon	790	1 906
Sentralt disposisjonsfond	40 978	41 259
Spesielle forvaltningsoppdrag for departementer	103 011	
Annet	-23 000	-10 000
Sum overføringer til 2000	325 095	295 569
Herav tilsagnsfullmakter	-165 000	-165 000
Bokførte overføringer	160 095	130 569

Sammenhengen mellom overføringene fra 1998 er som følger:

Overført fra 1998	295 569
Resultat 1999	29 526
Overføring 31.12.1999	325 095

Note 14 Administrativ avsetning

Overføringer på Forskningsrådets administrasjonsregnskap er fra 01.01.1997 skilt ut fra overføringene som er linket opp mot FoU-overføringene. Administrasjonsregnskapet gjøres opp direkte mot den administrative avsetningen.

Den administrative avsetningen har i 1999 utviklet seg slik:

Administrativ avsetning	1999
IB 01.01.1999	12 193
Korrigert IB	1 811
Avsetning pensjonskostnader	-4 019
Netto avsetning fra drift 1999	1 253
UB per 31.12.1999	11 238

Note 15 Garantiansvar

Det er gitt en simpel kausjon fra Norges forskningsråd (14,5 mill. kroner) på vegne av staten i forbindelse med at Institutt for Akvakulturforskning AS har tatt opp et lån til kjøp av forsøksstasjon på Averøy. Lånet har en løpetid på 10 år og er tatt opp i 1996.

Note 16 Husleieforpliktelser

I forbindelse med samlokaliseringen av Norges forskningsråd i Stensberggata 26 i Oslo ble deler av de tidligere forskningsrådenes lokaler ledige. Avtale om leie av lokaler i Storgata 1 utløper 28.02.2002. Forskningsrådet har inntil da en forpliktelse til å betale en årlig indeksregulert leie. Forskningsrådet har inngått en fremleieavtale fram til leieforholdets utløp.

Note 17 Pensjonsforpliktelser

Norges forskningsråd har i tillegg til sin kollektive pensjonsordning i Statens Pensjonskasse, en egen ordning i Vital og Storebrand. Denne pensjonsordningen er forsikringsteknisk oppbygd, og Norges forskningsråd regnskapsfører pensjonsordningen i henhold til foreløpig Norsk Regnskapsstandard

om pensjonskostnader som en ytelsesplan. Premiefastsettelse og beregning av verdien av pensjonsforpliktelsene skjer etter actuarielle prinsipper. Det blir simulert en forvaltning av fondsmidler. Avvik i den faktiske utviklingen fra de beregningsmessige forutsetninger vil kunne gi både en over- og underfinansiering av ordningen.

Ordningen i Vital gjelder for 7 ansatte, mens ordningen i Storebrand gjelder for 29 ansatte per 31.12.1999.

Ved beregning av årets netto pensjonskostnad og netto pensjonsmidler (forpliktelse) er følgende forutsetninger lagt til grunn:

Årlig diskonteringsrente	6,50 %
Lønnsregulering	3,30 %
Pensjonsregulering	2,50 %
Frivillig avgang – Opptil 45 år	2,00 %
– For de over 45 år	0,00 %
Forventet avkastning	7,50 %
Årlig G-økning	2,50 %
Inflasjonsrate	2,50 %

Beregning inkluderer faktisk avkastning på pensjonsmidlene for 1999.

Sammenstilling av årets pensjonskostnad	1999
Årets pensjonskostnad	1 156
Rentekostnader på pensjonsforpliktelsen	699
Årets brutto pensjonskostnad	1 855
Forventet avkastning på pensjonsmidler	-623
Årets netto pensjonskostnader	1 232

Avstemming av pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler:

	1999
Pensjonsforpliktelser brutto	11 660
Pensjonsmidler brutto	-8 981
Netto pensjonsmidler	2 679

Totale inntekter

Tilskudd fra de enkelte departementer (generelle midler + spesielle tilskudd) og øvrige inntekter

(i mill. kroner)

Departement	1999	1998	1997
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet	876	790	837
Nærings- og handelsdepartementet	830	827	792
Landbruksdepartementet	267	268	252
Olje- og energidepartementet	263	171	161
Miljøverndepartementet	187	189	177
Fiskeridepartementet	185	176	178
Spesielle midler fra øvrige departementer	330	307	237
Øvrige inntekter	81	108	99
Totale inntekter	3 019	2 836	2 733

Forskningsmeldingen var den viktigste begivenheten for Forsknings-Norge i året som gikk, konstaterer Forskningsrådets administrerende direktør Christian Hambro. Han roser politikerne for å vise mot og ha ambisjoner på vegne av norsk forskning.

DET KONGELIGE NORSKE PARLAMENT
UTDANNINGS- OG FORSKNINGSKOMITÉEN

St meld nr 39
(1998–99)

Forskning ved et tidss

Tre viktige begivenheter

av adm. direktør Christian Hambro

Christian Hambro

Forsknings-Norge kan se tilbake på tre viktige begivenheter i året som gikk. Viktigst var Forskningsmeldingen (St meld nr 39, 1998–99) som kom sist sommer, der regjeringen forplikter seg til å bringe norsk forsknings andel av BNP opp på OECD-gjennomsnittsnivå.

Regjeringen viste seg også uredd i forhold til tidligere stortingsmeldinger når den gikk inn for å prioritere visse satsingsområder, nemlig grunnforskningen, marin forskning, IKT, medisinsk forskning og miljø/energi. En av de store utfordringene i det norske forskningssystemet er nettopp å kunne prioritere. Nok et viktig punkt i Forskningsmeldingen er at den fokuserer veldig klart på kvalitet i forskningen. Den gir Norges forskningsråd og universitetene beskjed om å se mer kritisk på kvalitetsnivået og belønne kvalitet. Det innebærer at det over tid må bli en «spissing» av forskningen og mer penger til de forskerne og de miljøene som er spesielt lovende, eller som allerede har hevdet seg godt. Norges forskningsråd blir samtidig oppfordret til å bli skarpere i våre egne uttalelser, prioriteringer og budsjettforslag.

I februar i år la Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomité fram sin innstilling til Forskningsmeldingen. Flertallet støttet da ikke bare opp om de fleste av Bondevik-regjeringens forslag, men hadde på enkelte områder enda høyere ambisjoner. På sikt bør det være en målsetting at Norges forskningsandel av BNP blir liggende over OECD-gjennomsnittet, mente flertallet. Stortingskomitéen ba også om en mer forpliktende opptrappingsplan for norsk forskning i revidert nasjonalbudsjett.

Vår nye regjering, med Jens Stoltenberg i spissen, gjentok i sin tiltredelseserklæring at det må satses på forskning og kunnskap. Stoltenberg-regjeringen har nå overtatt ansvaret for å revidere nasjonalbudsjettet.

Med 2001-statsbudsjettet kommende høst vil vi få ytterligere en mulighet til å se om målsettingene for norsk forskning er så godt forankret i hele det politiske systemet at vi får til det løftet for forskningen som alle er enige om at Norge behøver.

Jeg noterer meg også at det i Forskningsmeldingen er foretatt en foreløpig vurdering av forskningsrådsreformen sett fra en departementssynsvinkel. Her kommer det fram mye positivt om Forskningsrådet. Men det blir også pekt på områder hvor vi kan bli bedre. Vi må blant annet styrke evnen til å fungere på tvers av de organisatoriske grensene innad.

Den andre viktige begivenheten i fjor var at Stortinget opprettet et forskningsfond med en kapital på 3 milliarder kroner. Beslutningen om å skape dette Norges forskningsfond viser evne til å tenke utradisjonelt, og i Forskningsrådet opplever vi det som en tillitserklæring at vi er blitt satt til å bestyre avkastningen. Gledelig er det også at vi har fått ganske stor frihet når det gjelder å bruke midlene, noe som selvfølgelig i stor grad vil skje i tråd med de satsingene Stortinget har pekt ut for oss. Nå håper jeg at alle gode krefter vil arbeide for at forskningsfondet skal bli mye større i årene fremover, noe det er godt håp om når Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomité allerede har sagt klart fra om at fondet bør opp i 10–15 milliarder kroner. Tanken har vært å fylle på fondet etter hvert som staten selger sine andeler i for eksempel Telenor eller bankene. Dette vil gi oss en gylden anledning til så å si å flytte penger fra statlige eierposisjoner i vel etablerte næringer, for i stedet å satse på folks hoder og det vi skal leve av i fremtiden.

Den tredje store forskningspolitiske begivenheten i fjor var Hervik-utvalget. Når Norge forsker mindre enn mange andre land, skyldes det i stor grad at norsk næringsliv forsker lite. Hervik-utvalgets mandat har vært å se på hvilke tiltak som kan stimulere næringslivet til å forske mer. Én tanke er å gi næringslivet skatteincentiver, som et nødvendig supplement til direkte forskningstilskudd. Mye forskning i norske bedrifter har samfunnsmessig betydning langt utenfor bedriftene. Derfor er det også gode samfunnsøkonomiske grunner som taler for en slik subsidiering. Kanskje bør vi vurdere virkemidler som fungerer mindre byråkratisk enn dagens søknader til Forskningsrådet, for eksempel ved at bedriftene faktisk skal ha krav på offentlige tilskudd til forskning. Slik kunne vi få et virkemiddel som var fullstendig på bedriftenes premisser, ikke minst når det gjelder hverdagsforskningen i små og mellomstore bedrifter. Så kunne vi i stedet bruke Forskningsrådets bevilgninger til å satse på de avanserte, langsiktige og risikable prosjektene.

Det er ikke tvil om at noen av de største utfordringene vi har i det norske forskningssystemet, knytter seg til universitetene. Sterke og faglig tunge universiteter er en helt nødvendig forutsetning for at vi skal løfte oss som forskningsnasjon. Mjøs-utvalget, som ble nedsatt i 1998, fikk et bredt mandat til å gå inn og se på universitetenes organisasjon og rammebetingelser. Også dette utvalget skal i løpet av kort tid avgi en innstilling jeg imøteser med spenning. For en del år siden var det mye krybbebiting mellom universitetene og Forskningsrådet. Vi vil alltid til en viss grad være på kollisjonskurs med universitetene. Likevel er jeg glad for å kunne konstatere at klimaet nå er bedre, fordi vi ser at det er svært mye vi er enige om. Først og fremst at universitetene trenger mer penger. Men også at universitetene må satse på kvalitet i forskningen.

Til slutt vil jeg få peke på en positiv utvikling i den allmenne debatten om norsk forskning. En debatt som er av stor betydning for forskningen, og hvor stadig flere ser at skal vi tette verdiskapingsgapet som oppstår når oljen tar slutt, så finnes det ingen ny naturressurs der ute som kan redde oss. I stedet må vi inn i den kunnskapsbaserte økonomien. Hva vi klarer å skape med vår egen kreativitet, kompetanse og pågangsmot, blir helt avgjørende.

Området for strategi

Strategi er et eget stabsområde i Forskningsrådet med ansvar for analyse, planlegging og policyarbeid. Strategi utarbeider forslag til budsjett og årsrapporter og leverer statistikk over norsk forskning. I tillegg har Strategi et operativt ansvar i forhold til en rekke randsoneinstitusjoner.

Strategi skal sette kursen

Kari Kveseth,
direktør Strategi

– Strategi har et betydelig ansvarsområde som krever innsats på mange fronter, konstaterer Kari Kveseth. Hun overtok som direktør for området i januar i fjor og kom da fra jobben som leder av Området for naturvitenskap og teknologi i Forskningsrådet.

Området for strategi gikk i 1999 gjennom en omfattende omorganisering. Strategi består etter dette av tre avdelinger og en stabsfunksjon. Forskningspolitisk avdeling skal se norsk forskning i et perspektiv ti år fremover i tid og utvikle de langsiktige idéene om norsk forskning i et internasjonalt bilde.

I Plan-, budsjett- og statistikkavdelingen er oppgaven å se norsk forskning i et tre-årsperspektiv. Denne avdelingen ble i fjor overført fra Området for økonomi og organisasjon, og har som hovedoppgave å legge grunnlaget for Forskningsrådets budsjetter. Fra januar 2000 har avdelingen dessuten overtatt det overordnede ansvaret for norsk forskningsstatistikk.

Avdeling for operativ virksomhet ble opprettet høsten 1999. Her er perspektivet dagens situasjon. Avdelingen har ansvaret for basisfinansieringen av en rekke randsoneinstitusjoner og for forvaltningen av Norges kulturavtaler med andre land. Også EU Forskningsinfo med ansvaret for informasjon og koordinering knyttet til EUs rammeprogrammer ligger i denne avdelingen.

Klarere oppgavefordeling

– Denne tredelingen gir oss en bedre oppgavefordeling mellom avdelingene våre. Inndeling etter funksjon i forhold til en tidsakse letter arbeidet med å prioritere de ulike oppgavene og holde fokus på ulike produksjonsprosesser, sier Kari Kveseth. Området for strategi ønsker også i større grad å organisere oppgavene sine som prosjekter. – Dette er fortsatt et utviklingsområde. Vi begynte i 1999 og fortsetter nå i 2000. Målet er å bli bedre til å kjøre tunge prosesser på en riktig måte, med riktig utnyttelse av kapasitet og kompetanse, og slik få fram produkter med høy kvalitet.

Forskningspolitikk viktigere

Den nasjonale forskningspolitikken bygger på brede analyser og utredninger. Som eksempel kan nevnes prosjektet «Kvalitet i norsk forskning» som ble igangsatt like før jul. Hovedjobben her er å utrede en norsk ordning for Sentre for fremragende forskning, et nytt virkemiddel for å fremme konsentrasjon og kvalitet i norsk forskning. Regjeringen har i Forskningsmeldingen ønsket at Forskningsrådet skal se nærmere på dette. Om vi bør få slike sentra, hva de skal inneholde, og hvordan de eventuelt kan realiseres, blir nå utredet av Kveseth og hennes medarbeidere.

– Dette er en stor jobb som vi skal være ferdige med i juni, forteller Kveseth.

Området for strategi skal samvirke med de øvrige områdene i Forskningsrådet og levere underlag for beslutninger som fattes av Forskningsrådets hovedstyre. Dette er en viktig oppgave. Og noe av det Kveseth er godt fornøyd med når hun ser tilbake på året 1999, er at Norges forskningsråd har fått til en budsjettprosess der forskningspolitikk spiller en langt viktigere rolle enn før. – Det er viktig at Forskningsrådet er blitt klarere på hva vi vil finansiere med midlene vi har til disposisjon. Vi har fått til en mer overordnet profil for prioriteringsdiskusjoner. Kveseth forteller at dette har vært en spennende prosess der området har vært nødt til å se på budsjettarbeid på en ny måte. Mye av jobben har i større grad enn før måttet skje på tvers av tradisjonelle skillelinjer, og etter andre akser. Dette arbeidet har involvert alle områdene og flere av medarbeiderne i Strategi utover den ansvarlige avdelingen.

–Vår erfaring er at viljen til samarbeid på tvers i Forskningsrådet gjennomgående er høy. Men dette er en krevende prosess der god tilrettelegging og motiverte medarbeidere er forutsetninger for gode resultater. Her er det hele tiden rom for forbedringer, konstaterer Kveseth.

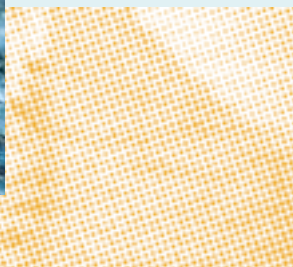
Internasjonalt ansvar

Området for strategi har hovedansvaret for Norges forskningsråds kontakt med det internasjonale forskningspolitiske system. Området har en bred kontaktflate og representerer Forskningsrådet i en rekke internasjonale organer. Målsettingen er å utnytte disse kontaktene best mulig og å bringe verdifulle impulser tilbake til Norge. Disse impulsene skal omsettes til strategi for norsk forskning. Sammen med de øvrige områdene i Forskningsrådet avslutter Strategi nå arbeidet med et rammenotat om internasjonalisering av norsk forskning. –Vi står her overfor store og spennende endringer, som vil påvirke våre beslutninger. Derfor er dette et felt vi vil ha økt oppmerksomhet på fremover, forteller Kari Kveseth.

God og riktig statistikk

FoU-statistikk og vitenskaps- og teknologiindikatorer gir kunnskap om hvilke ressurser som går til FoU og innovasjon, og hvilken avkastning disse investeringene gir. I takt med at forskning, utvikling og innovasjon blir stadig viktigere for samfunnsutviklingen, vokser også indikatorenes betydning som verktøy for planlegging, beslutninger og politikktutforming. God statistikk blir derfor stadig viktigere. I 1997 ga Forskningsrådet for første gang ut en samlet oversikt med statistikk og indikatorer for norsk forskning og innovasjon. Rapporten *Det norske forskningssystemet – statistikk og indikatorer* var den første i rekken i en ny serie, der det etter planen skulle utgis en tilsvarende publikasjon hvert annet år. Ved årsslutt 1999 forelå derfor rapporten *Det norske forsknings- og innovasjonssystemet – statistikk og indikatorer 1999* som nummer to i serien. Rapporten gir en omfattende dokumentasjon, beskrivelse og analyse av det norske forsknings- og innovasjonssystemet, blant annet når det gjelder investeringer, menneskelige ressurser – og resultater. Den gir også tidsserier, slik at vi kan studere utviklingen over tid, og – ikke minst viktig – den inneholder sammenligninger med andre land. Dermed kan vi se situasjonen i Norge i et internasjonalt perspektiv. Rapporten presenterer også resultater fra en ny undersøkelse av den norske befolkningens forhold til forskning, vitenskap og teknologi. Flere fokusartikler setter søkelys på sentrale forskningspolitiske temaer. «Indikatorrapporten» kan bestilles fra biblioteket i Norges forskningsråd eller leses og skrives ut fra websidene www.forskningsradet.no/bibliotek/statistikk/

Området for biproduksjon og foredling

Havbruk, landbruk og næringsmiddelindustri

Fileter av oppdrettslaks får meget god kvalitet og mulighet for høyere markedspris gjennom en ny metode for filetering av fisken. Dette må gjøres raskt etter slaktning og gir derfor nye muligheter for verdiskaping og sysselsetting i Norge.

Fjærfe-næringen har gjennom brukerstyrt forskning utviklet en vaksine som forebygger tarmsykdom, og har dermed fått et forsprang i forhold til EU-forbudet mot fôrantibiotika.

Teknologiutviklingen i fiskerisektoren har bidratt til utvikling av et nytt linebåt-konsept. Fartøyet er testet ut og gir mer effektivt linefiske med mindre fisketap, bedre sikkerhet for både mannskap og fartøy, og bedre arbeidsmiljø ombord.

Lars Espen Aukrust,
direktør Bioproduksjon og foredling

På den ene siden: en svært offensiv næring, om noen år kanskje vår aller viktigste. På den andre siden: en næring som både politisk og økonomisk er på defensiven. Disse to – havbruk og landbruk – er hovedansvaret til Området for biproduksjon og foredling. I tillegg kommer næringsmiddelindustrien, som er sektorovergripende, selv om den tradisjonelt er mest basert på landbruksråvarer.

For å møte de store utfordringene i et klima med blant annet rask kjededannelse og internasjonalisering, har området lagt om sin programstruktur. 14 tidligere programmer ble avsluttet i 1999, og for perioden 2000–2004 er det satt i gang åtte nye. I tråd med dette lanseres de to storsatsingene «Et hav av muligheter» og «Næringsmidler i en internasjonal framtid».

– Vi er godt fornøyd både med dette arbeidet og med det gjennomslaget vi ser at vår forskning får. Fremfor alt møter vi en stor velvilje både hos politikerne og i samfunnet for å satse på marin forskning, sier Lars Espen Aukrust, som overtok som områdedirektør i august i fjor. Han har fortid både som forsker og som leder innen forskning (Matforsk) og næringsliv (Fjordland).

Området for biproduksjon og foredling legger stor vekt på kontakt med brukerne av forskningen og på formidling av forskningsresultater. I mye av forskningen deltar næringslivet som partner i brukerstyrte prosjekter og bidrar med en betydelig egenfinansiering. Det er hyggelig å konstatere at mye av denne forskningsinnsatsen gir det mangedobbelte i «payback» til bidragsyterne. Et eksempel er vaksinasjonsprogrammet i havbruksnæringen, som så langt har spart næringen for ca. 11 milliarder kroner. Med den nye forskningsavgiften på fiskeri- og havbrukssektoren som ble foreslått i 1999, ser Aukrust enda flere nye muligheter til å kunne produsere kunnskap som bransjen trenger.

– Marin sektor med produksjon av fisk og sjømat er den aktiviteten som har størst potensial for økt verdiskaping og utvikling av ny næring i Norge i dag. Denne næringen er helt og holdent forskningsbasert, og veksten går rett til vær, konstaterer Aukrust.

Med nye stortingsmeldinger både om norsk landbruk og matproduksjon og om skogbruket ble det i 1999 også gitt viktige politiske signaler om ny forskningsinnsats innen landbruk og skogbruk. Etter at området har overtatt ansvaret for landbruksforskningsinstituttene, ble det i fjor satt i gang en evaluering av disse.

På næringsmiddelområdet vedtok områdestyret i mai 1999 en egen handlingsplan for FoU i næringsmiddelindustrien. Bioproduksjon og foredling tok dessuten, sammen med Området for medisin og helse, initiativ til et samarbeid om økt satsing på *Mat og helse*.

Området for industri og energi

FoU-basert verdiskaping

Veksten i verdiskapingen i Norge har i dominerende grad kommet fra olje- og gassindustrien. Når oljeinntektene i løpet av ca 20 år flater ut, må Norge utvikle nye vekstkraftige næringer. Dette er hovedfokus for Området for industri og energi. For å få til næringsvekst, mener områdedirektør Erik Skaug at en kraftig satsing på forskningsbasert nyskaping må til – både for å skape nye bedrifter og næringer og for å videreutvikle de bedriftene vi har.

– En av våre viktigste oppgaver er å forsøke å identifisere næringsområder med potensiale for økt verdiskaping. Tre slike områder peker seg ut: – sjømatressurser, der vi allerede i dag ser en meget sterk forskningsbasert vekst; – utnyttelse av naturgass, som ikke bare er en energiresurs for fremtiden, men som også kan brukes til å lage alt fra petrokjemiske produkter til dyrefôr og kanskje til og med menneskemat; – kunnskapsbasert tjenesteyting som digitale tjenester og elektronisk handel.

Vi må få til en systematisk fornyelse av bedrifter i hele landet gjennom FoU-aktiviteter, og samtidig stimulere til kunnskapsbaserte etableringer med utgangspunkt i virksomhetene ved universiteter og høyskoler. Men dette forutsetter et sterkt engasjement både fra næringslivet og forskningsystemet, mener Skaug. Ett av bidragene for å få til dette var en stor næringsvekstkonferanse arrangert av SND, Norges Eksportråd og Forskningsrådet i september 1999.

Spesielt viktig fremover blir det å se på hvordan basalfagene ved universitetene kan bidra. Derfor har Industri og energi tatt initiativ til å utvikle en ny forskningsstruktur for næringsrettet verdiskaping for Forskningsrådets eget arbeid. Sentralt står utvikling av nye programmer og nøkkelområder.

– Media forteller oss daglig at vi er på vei inn i en tidsalder som blir stadig sterkere preget av globalisering og en ny internasjonal kunnskapsøkonomi. Dette blir hverdagen for flere og flere norske bedrifter. Utfordringene dette stiller oss overfor, kan vi bare møte gjennom å utvikle og anvende vår egen kunnskap og kompetanse, fremhever Skaug.

Bedre resirkulering av magnesiumlegeringer gjennom fjerning av nikkel vil styrke norsk magnesiumindustri og ha stor miljøverdi. Forskere ved Norsk Hydro og SINTEF/NTNU jakter på effektive metoder som kan tas i bruk innen 2005–2010, når magnesiumreturmetsall fra blant annet bilindustrien for alvor begynner å komme inn.

Homocystein-nivået i kroppen kan ha mer å si for utvikling av hjertekarsykdommer enn kolesterol. I dag har man gode behandlingsmåter ved for høye homocystein-nivåer, og en enkel testmetode utviklet av norske Axis Biochemicals vekker derfor stor interesse internasjonalt. Axis samarbeider med Rikshospitalet og sentrale utenlandske universiteter om testopplegg på forskjellige pasientgrupper og med internasjonale farmasiselskaper om markedsføring og distribusjon.

Kompetanseutvikling i små og mellomstore bedrifter (SMB'er) gjennom BRO/SMB-Kompetanse hever kvaliteten på bedriftenes utviklingsarbeid og gir økt kompetanse på prosjektplanlegging/-styring. Bedriften ELOP i Moelv (etablert 1996) får på denne måten hjelp i arbeidet med å bygge opp en virksomhet knyttet til automatisk datafangst, sporbarhet og kvalitetskontroll.

Området for kultur og samfunn

Radioens sterke gjennomslag og monopolstilling i 1950-åra medvirket til at det ble skapt en barnelitteratur som fikk en unik, samlende kraft, og som fortsatt har sterk innflytelse på oppfatningen av barn og barndom i Norge. Alf Prøysen og Anne-Cath Vestly er sentrale representanter for denne perioden.

Mer konsentrerte satsinger

Etableringen av et internasjonalt klimaregime vil kunne by på spesielle muligheter for Russland, fordi landet i dag har klimagassutslipp som ligger langt under referanseåret 1990. Samtidig er det store muligheter for energieffektivisering. Den russiske gassindustrien har spesielt gode forutsetninger for å utnytte Kyoto-protokollens fleksible mekanismer, felles gjennomføring og kvotehandel.

Nyere kognitiv og neurologisk forskning har vist at det er en nær forbindelse mellom det å forestille seg noe, og det å faktisk sanse det i virkeligheten. Den gåtefulle evnen vi har til å forestille oss eller erindre musikk uten å høre den, er et tema som forskerne nå setter lys på.

Økt kvalitet kan skapes gjennom mer konsentrerte satsinger. Dette er en av konklusjonene Området for kultur og samfunn har trukket etter en bred gjennomgang av den frie prosjektstøtten til samfunnsvitenskapelig og humanistisk forskning. – Sterkere konsentrasjon vil blant annet bety at vi ønsker å bruke mer av midlene på prosjekter hvor det etableres samarbeid mellom flere forskere og stipendiater. I tillegg skal det legges noe mer vekt på søkermiljøets forutsetninger, sier område-direktør Arvid Hallén.

Området ønsker også å få til bredere satsinger innenfor humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning. I fjor gikk startsignalet for en ny stor satsing innenfor velferdsforskning. Det som tidligere har vært atskilte programmer, er nå samlet til ett. Det skal satses relativt omfattende ressurser, og forventningene til programmet er store. Også humanistiske perspektiver er inkludert, og håpet er å få til et virkelig løft for norsk velferdsforskning. – Når vi vektlegger langsiktig og tverrfaglig forskning, er det fordi vi erkjenner at mye av velferdsforskningen tidligere har vært for «nærsynt» og for lite nyskapende teoretisk, sier Hallén.

Også de statlige høyskolene var i fokus i områdets arbeid i 1999. Hallén konstaterer med glede at det nå ligger til rette for å starte et eget forskningsprogram rettet mot kunnskapsutvikling knyttet til profesjonsutdanning og profesjonsutøvelse innenfor de helse- og sosialfaglige og de pedagogiske utdanningene ved høyskolene. Denne delen av høyskolesystemet har svakest tradisjon for å drive forskning, sier Hallén. Det er derfor nødvendig å etablere en egen satsing, men det understrekes at forskningsprosjektene må etablere samarbeid med den mer etablerte forskningssektoren, der det ligger til rette for det.

Innenfor humanistisk forskning er Program for kulturstudier kommet godt i gang. Kulturforståelse er stikkord for programmet, som representerer en fruktbar kobling mellom humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning. Programmet er etablert med senter i Bergen, men prosjektene er spredt på mange forskningsinstitusjoner. Store, flerfaglige prosjekter er startet ved alle universitetene. Programmet har som mål å få til en aktiv kulturdialog både forskere imellom, og mellom forskning og samfunn. Det drives aktiv formidlingsvirksomhet blant annet i form av konferanser, bokutgivelser og fjernsynsprogrammer. Konferansen om «symbolsk makt» vakte omfattende interesse i året som gikk.

Arvid Hallén, direktør Kultur og samfunn

Området for medisin og helse

Geir Stene-Larsen, direktør Medisin og helse

Tre nye satsinger

Området for medisin og helse satte i 1999 i gang tre nye satsinger. Den ene er forskning om sammenhengen mellom mat og helse, som skjer i samarbeid med Området for bioteknologi og foredling. Hensikten er å koble forskningsmiljøer i medisin og næringsmiddelfag.

Den andre satsingen er knyttet til psykologisk grunnforskning. Tradisjonelt har Norge ligget godt an i psykologisk behandlingsforskning, men aktiviteten i basalfagene er nå blitt faretruende lav. I tillegg sliter også norsk psykologisk forskning, på samme måte som medisin og odontologi, med rekrutteringsproblemer.

Nok en satsing skjer på det nye og spennende fagfeltet integrert biologi. Omfattende ny kunnskap gjør at vi i dag kan sette grunnleggende celleprosesser inn i en større sammenheng, som vil kunne gi ny kunnskap om sykdomsprosesser. Dette er utgangspunktet for et nytt internasjonalt fagfelt, der Norge ønsker å være tidlig ute. Når hele det menneskelige genom (menneskets arvemateriale) om kort tid er kartlagt, åpner det for en rekke nye forskningsmuligheter.

Området for medisin og helse sto i 1999 bak en viktig konsensuskonferanse kalt «Depresjoner i allmennpraksis» – et felt hvor det er bred enighet om at vi trenger mer kunnskap og større innsats. Området sto også bak en ekspertkonferanse om fødselsomsorg. Konferansen brakte for dagen at norsk medisin her baserer seg på lite faktisk kunnskap, og mye «tro» og innarbeidet praksis. Området begynte i fjor dessuten planleggingen av et norsk kompetansemiljø for alternativ medisin. Her ønsker man å samle midlene, lokalisert til Universitetet i Tromsø, med mål om å bygge opp et kompetent miljø som kan gi god forskerverledning i nasjonale nettverk – i et omstridt fagfelt.

Området har også bidratt i et arbeid som har ført fram til at direktørene ved universitetssykehusene har gått sammen om en tiltakspakke for å styrke den kliniske forskningen ved sykehusene. – Målet her er å bringe norsk klinisk forskning opp til internasjonalt toppnivå i løpet av 10–15 år, forteller områdedirektør Geir Stene-Larsen.

Både i medisin, psykologi og odontologi sliter en altså med forskerrekutteringen. I det største av disse fagfeltene, medisin, har alle de viktigste aktørene her i landet nå gått sammen om å etablere samarbeidsorganet MEDFORSK i et forsøk på å angripe rekrutteringsproblemene.

–Vi ser det som en av våre største oppgaver å skape forståelse, ikke minst i det politiske miljøet, for hvor viktig det er satse på medisinsk forskning. Når Forskningsmeldingen peker ut medisinsk forskning som ett av fire hovedsatsingsområder, er det et skritt i riktig retning. Norsk medisinsk forskning trenger et krafttak, sier Stene-Larsen.

De biologiske mekanismene som styrer cellevekst og celledød er ved en rekke sykdommer, for eksempel kreft, satt ut av spill. Norske forskere har i samarbeid med forskere ved Harvard og Stanford funnet et nytt protein (kalt SeqA) som bremser celledeling.

Ultralyd og avansert programvare kombineres av norske forskere som har utviklet en ny navigasjonsmetode som gjør det mulig for kirurger å styre tynne instrumenter til rett sted langt inne i kroppen. Teknikken har vakt internasjonal oppsikt.

Trafikkforurensning er regnet som en mulig årsak til at forekomsten av astma og allergi øker. Norske forskere har vist at dieseleksospartikler i uteluften kan forsterke allergi mot andre stoffer som vi utsettes for i innklimaet hjemme, for eksempel kjøledyr og midd. Det er særlig små partikler som utløser denne effekten.

Området for miljø og utvikling

Økt fokus på kvalitet

I arktiske områder har det tidligere vært dokumentert en nedgang i totalt isdekket areal på 4–6 % gjennom de siste 20 år. Helt ferske resultater tyder på at den prosentvise reduksjon i mengden av flerårsis er langt større. Dette kan føre til et helt nytt is-regime i Arktis.

Naturområder gir høyere rekreasjonseffekter enn byomgivelser, og dette er knyttet til preferanse for steder og subjektiv evaluering av hvor avslappet man ville være i bestemte omgivelser, viser eksperimentelle studier fra Universitetet i Bergen. Foreløpige resultater viser videre at hjerteraten er signifikant lavere etter at en person har fått naturinntrykk enn når vedkommende har fått byinntrykk.

Karin Refsnes,
direktør Miljø og utvikling

Miljø og utvikling ser det som viktig å følge opp Forskningsmeldingens signaler om sterkere satsing på kvalitet. For å øke forskningens kvalitet og slagkraft har MU i flere år arbeidet for å konsentrere sin faglige innsats. Antallet programmer er redusert fra 30 til 12, og sentrale stikkord har blant annet vært økt tverrfaglighet, mer samlede satsinger og større prosjekter. Parallelt med dette har området ønsket å spisse innsatsen innenfor hvert av programmene.

I en handlingsplan lagt fram i april i fjor, foreslår området en rekke tiltak som ytterligere kan bidra til å konsentrere innsatsen og gi oss nyskapende forskning av høy kvalitet. Området har pekt ut fire fagfelter der det foreslår at Norge bør ha spesielt høye ambisjoner, og der vi gjennom konsentrert satsing over en periode på 5–10 år kan utvikle forskningsgrupper på internasjonalt nivå. Feltene som området har pekt ut, er klimautvikling i våre nærområder, menneskerettigheter i utviklingsperspektiv, økosystemers sårbarhet for miljøendringer og samfunnsvitenskapelig forskning på energi og miljø.

–Vår forskning er gjerne mer problemorientert enn disiplinorientert, og vi har ofte behov for forskere fra flere fag for å få til det vi vil, sier områdedirektør Karin Refsnes. Området ser det også som sin rolle å forsøke å skape møteplasser der programstyrer og relevante institusjoner kan bli kjent og informert om hverandres aktiviteter. Dette kan i neste omgang bidra ytterligere til den samordningen Miljø og utvikling ønsker å skape mellom forskjellige forskningsmiljøer.

En studietur til Sri Lanka i fjor ga Områdestyret for miljø og utvikling ny innsikt og bakgrunn for videre diskusjon om bevilgninger til utviklingsforskning. I et land preget av borgerkrig og konflikter ble styret kjent med både norsk og srilankisk forskning, ikke minst norskfinansierte studier relatert til konflikten og forsøkene på å skape fred på øya, som er et av Norges hovedsamarbeidsland i den tredje verden.

Området sto i fjor bak en evaluering av de fire miljøinstituttene NILU, NIVA, Jordforsk og NIKU. Evalueringen slo fast at alle de fire instituttene oppfyller sine roller som nasjonale kompetansesentra og holder god vitenskapelig kvalitet. Men instituttene forskningsstrategiske planlegging kan bli bedre, og de har en svak rolle i miljødebatten, mener evalueringskomitéen.

Rekruttering skaper bekymring

Området for naturvitenskap og teknologi startet i 1999 arbeidet med sin nye strategi. Målsettingen er at en konkret og handlingsrettet strategi skal presenteres i løpet av år 2000.

Morten Dæhlen overtok i juni som ny direktør for området. Han kom fra en professorstilling ved Institutt for informatikk ved UiO og var før det forskningsdirektør i SINTEF.

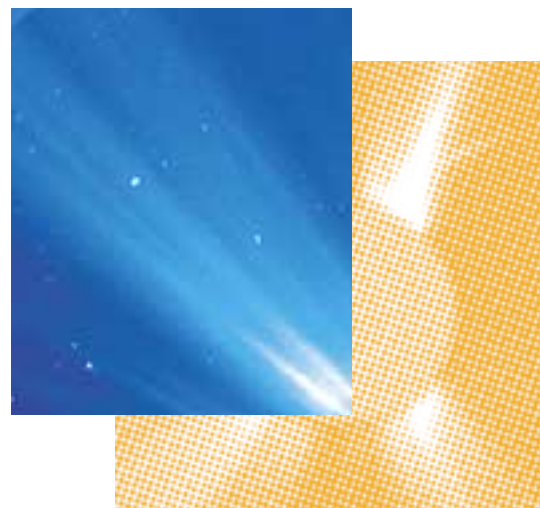
– Området foretar evaluering og utarbeider fagplaner for de naturvitenskapelige fagene. I 1999 ble geofagene evaluert av et internasjonalt ekspertpanel, og en fagplan er laget med utgangspunkt i denne evalueringen. Vi har fått en plan som i klare ordelag sier noe om hva Norge bør prioritere innen geofagene. Planen har skapt en interessant og fruktbar debatt, forteller Dæhlen. Etter tidligere å ha evaluert kjemiforskningen og nå altså geofagene, kom arbeidet med en omfattende evaluering av biofagene og fysikk i gang på tampen av fjoråret. – Også her skal evalueringene følges opp av fagplaner, forteller Dæhlen.

Området har over flere år arbeidet med å forbedre ordningen med fagfelle vurdering av prosjektsøknader. Dette er et opplegg som innebærer at alle søknader blir vurdert av norske og internasjonale eksperter. Området mener selv at ordningen nå har fått en form man kan være rimelig god fornøyd med, noe som i fjor ble bekreftet gjennom en ekstern høring.

To problemer skaper alvorlig bekymring innen naturvitenskap og teknologi. For det første er utstyrssituasjonen ved universitetene svært bekymringsfull. Utstyrsparken er gammel og nedslitt. Etterslepet er anslått til 600–700 millioner kroner, og nøkternt vurdert er det årlige behovet for å holde utstyrsparken ved like på 70 millioner kroner. Med bevilgninger på ca. 40 millioner i året, slik tilfellet har vært de siste tre årene, er det ikke mulig å dekke behovet.

– Kanskje enda mer bekymrer vi oss over den generelle rekrutteringen til fagene våre. En for liten andel av de unge velger realfag på videregående skole. Når dagens ungdomskull i tillegg er små, skaper dette en rekruttering som er kritisk lav, og som i neste omgang rammer forskerrekrutteringen. Vi ligger helt i toppen i Europa når det gjelder andel av befolkningen som tar høyere utdanning, men stadig flere unge velger karriereveier langt fra de naturvitenskapelige og teknologiske fag. Dette er kritisk for forskerrekrutteringen og for et næringsliv som i fremtiden vil være avhengig av mange mennesker med høy kompetanse innenfor disse fagene. Morten Dæhlen forteller at Området for naturvitenskap og teknologi ser det som sitt ansvar å forsøke å gjøre noe med denne alvorlige situasjonen. Undersøkelser viser at mange unge, mer eller mindre bevisst, gjør sine fremtidsvalg i 12–15 årsalderen. Områdets formidlingsprogram er rettet mot denne aldersgruppen og mot elever og lærere i videregående skole.

Området finansierer i underkant av 500 rekrutteringsstillinger innen naturvitenskap og teknologi. Det er en klar målsetting å øke dette tallet i årene som kommer.

Et materialteknologiprogram ble avsluttet i 1999. Programmet var meget vellykket, og en flott brosjyre kan fåes ved henvendelse til Norges forskningsråd.

De teknisk-industrielle forskningsinstituttene er i ferd med å bli evaluert. Konklusjonen så langt er at disse instituttene er meget oppegående og til stor nytte for norsk næringsliv og offentlig forvaltning.

I skjæringsfeltet energi/miljø ble det etablert to programmer i 1999. Et bredt anlagt energiprogram skal handle om problemstillinger knyttet til en miljørettet utnyttelse av våre energiresurser. Et program innen kjemi handler bl.a. om å utvikle miljøvennlige prosesser for utnyttelse av naturgass.

Morten Dæhlen,
direktør Naturvitenskap
og teknologi

Områdestyrer per 1.1.2000

Områdestyret for bioproduksjon og foredling

Wiktor Sørensen, viseadm. direktør, Norges Råfisklag (leder)
Harald Høiland, professor, Universitetet i Bergen (nestleder)
Torbjørn Auran, daglig leder, Felleskjøpet Fôrutvikling
Tonje Hamar, forskningssjef, SINTEF Teknologiledelse
Inger-Britt Falk-Petersen, førsteamanuensis, Norges fiskerihøgskole
Harald Pedersen, adm.direktør, Norconserv
Brit Salbu, professor, Norges landbrukshøgskole
Varamedlemmer
Trond Bjørndal, professor, Norges Handelshøyskole (1. vara)
Ingvald Strømmen, professor, NTNU (2. vara)
Kari Sannerholt Melbostad, avdelingsdirektør, Statens næringsmiddeltilsyn (3. vara)

Områdestyret for industri og energi

Dag Flaa, direktør Norsk Hydro (leder)
Oddvar Aaserud, adm.direktør, START-fondet ASA (nestleder)
Ingrid Alfheim, prosjektdirektør, Axis Biochemicals AS
Asbjørn Birkeland, adm.direktør, Datainstrument AS
Anne Grete Ellingsen, adm.direktør, Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon (til 01.09.1999)
Ada Kjerseth, adm.direktør, ØkonomiPartner AS (fra 01.09.1999)
Gunnar Myrvang, direktør, Statoil AS
Berit Smestad Paulsen, professor, Universitetet i Oslo
Varamedlemmer
Knut Weum, daglig leder, LO Industri (1. vara)
Wenche Meldahl, adm.direktør, Øglænd Pioner (2. vara)
Ida Festervoll, fagsjef, NHO (3. vara)

Områdestyret for kultur og samfunn

Turid Karlsen Seim, professor, Universitetet i Oslo (leder)
Reidar Bertelsen, professor, Universitetet i Tromsø (nestleder)
Eystein Gjelsvik, stedfortredende avd.leder, LO
Marianne Gullestad, forsker, Institutt for samfunnsforskning
Brit Opjordsmoen, bedriftsrådgiver
Lars G. Svåsand, professor, Universitetet i Bergen
Anne-Lise Høstmark Tarrou, dosent, Høgskolen i Akershus
Varamedlemmer
Hallgeir Aalbu, direktør, Nordregio (1. vara)
Steinar Strøm, professor, Universitetet i Oslo (2. vara)
Stein Kuhnle, professor, Universitetet i Bergen (3. vara)

Områdestyret for medisin og helse

Lars E. Hanssen, ass. helsedirektør, Statens helsetilsyn (leder)
Ragnhild Emblem, seksjonsoverlege, Rikshospitalet, Universitetet i Oslo (nestleder)
Odd E. Havik, professor, Universitetet i Bergen
Paul Hellandsvik, forskningsdirektør, SINTEF/UNIMED
Trine Magnus, avdelingssjef, Regionsykehuset i Tromsø
Helga Refsum, professor, Universitetet i Bergen
Per Teisberg, professor, Rikshospitalet
Varamedlemmer
Hans E. Krokan, professor, UNIGEN/NTNU (1. vara)
Ørjan Olsvik, professor, Universitetet i Tromsø (2. vara)
Tove Stangnes, forbundsleder, Norsk helse- og sosialforbund (3. vara)

Områdestyret for miljø og utvikling

Lars Walløe, professor, Universitetet i Oslo (leder)
Ragnhild Lund, professor, NTNU (nestleder)
Karl-Ove Moene, professor, Universitetet i Oslo
Svein Karlsen, fylkesmiljøvernssjef, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
Sidsel Sandelien, etatsdirektør, Vegdirektoratet
Sigrun Møgedal, spesialrådgiver, NORAD
Svein Tryggestad, direktør, Oceanor ASA
Varamedlemmer
Ruth Haug, forskningsleder, Noragric (1. vara)
Øystein Dahle, Den Norske Turisforening (2. vara)
Jon Jerre, avdelingsleder, Det Norske Veritas (3. vara)

Områdestyret for naturvitenskap og teknologi

Roy H. Gabrielsen, professor, Universitetet i Bergen (leder)
Ingvild Myhre, adm.direktør, Telenor Mobil AS (nestleder)
Dag Slotfeldt-Ellingsen, viseadm.direktør, SINTEF
Suzanne Lacasse, adm.direktør, Norges Geotekniske Institutt
Per Kristian Larsen, professor, NTNU
Erling Rytter, sjefsforsker, Statoil
Reidun Sirevåg, professor, Universitetet i Oslo
Varamedlemmer
Mette Svenning, førsteamanuensis, Universitetet i Tromsø (1. vara)
Nils Holme, adm.direktør, Forsvarets Forskningsinstitutt (2. vara)
Knut Liestøl, professor, Universitetet i Oslo (3. vara)

Administrativ ledelse per 1.1.2000

Christian Hambro,
administrerende direktør

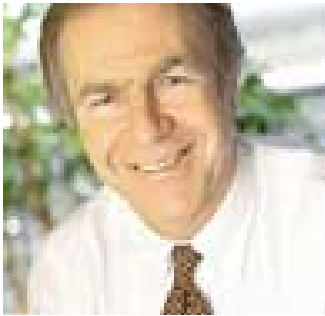
Paal Alme,
direktør Informasjon

Per Wøien,
direktør Økonomi og organisasjon

Kari Kveseth,
direktør Strategi

Lars Espen Aukrust,
direktør Bioproduksjon og foredling

Erik Skaug,
direktør Industri og energi

Arvid Hallén,
direktør Kultur og samfunn

Geir Stene-Larsen,
direktør Medisin og helse

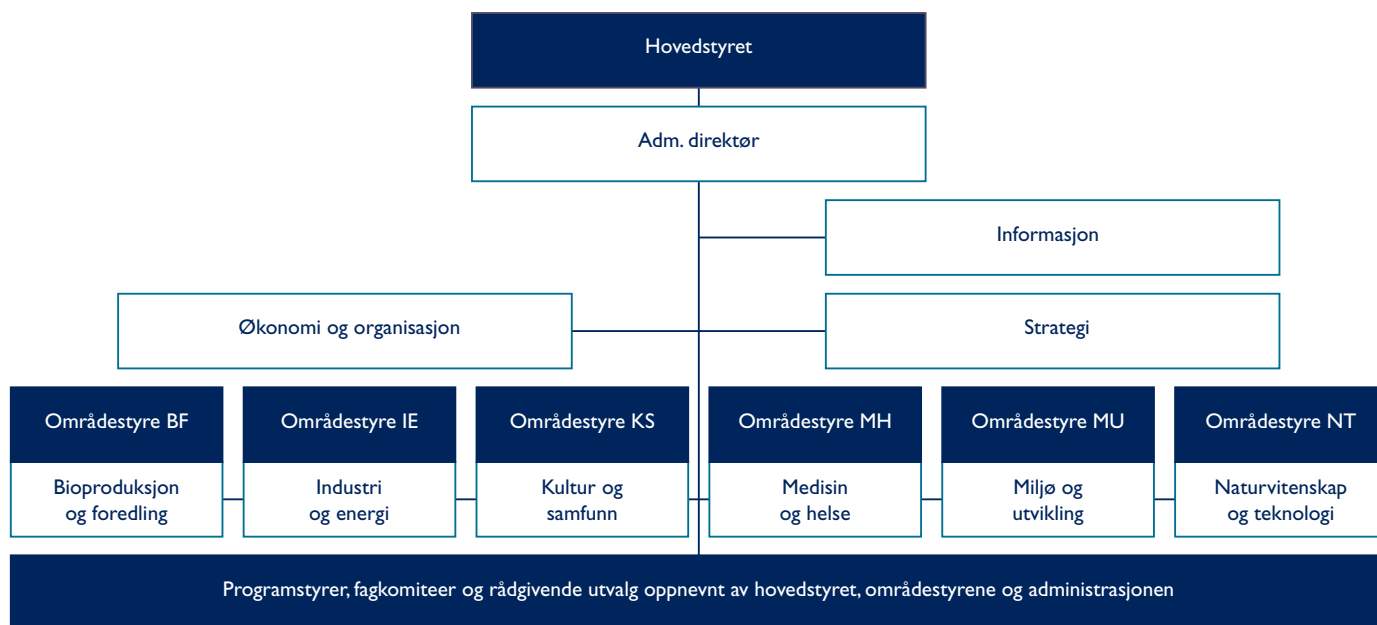

Karin Refsnes,
direktør Miljø og utvikling

Morten Dæhlen,
direktør Naturvitenskap og teknologi

Forskningsrådets organisasjon

Administrasjon og styrer

Norges forskningsråd består av seks fagområder:

- Bioproduksjon og foredling
- Industri og energi
- Kultur og samfunn
- Medisin og helse
- Miljø og utvikling
- Naturvitenskap og teknologi

I tillegg finnes det tre administrative stabsområder:

Informasjon, Strategi og Økonomi og organisasjon.

Forskningsrådets øverste organ er Hovedstyret. Hovedstyret har ansvar for den totale virksomheten og for å utvikle Forskningsrådets strategier. Hovedstyret oppnevner områdestyrene for de seks fagområdene. Disse har ansvar for å følge opp Hovedstyrets prioriteringer på sine respektive fagfelt. Områdestyrene oppnevner også programstyrer, fagkomiteer og rådgivende utvalg som holder nær kontakt med forskningsmiljøer og brukere.

årsmelding
1999

januar

Forskningsprogrammene kryttet til vakkensforskning samles til ett, som et ledd i etableringen av bredere satsinger innenfor humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning

februar

Planleggingsarbeidet for utvidelse av Informatikkbygget i Gustadvekketålen i Oslo starter, med utgangspunkt i vedtak i Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen. Samarbeid mellom Forskningsrådet, Statsbygg og UiO.

mars

Forum for fiskeri- og havbruksforskning og Forum for landbruksforskning arrangeres for første gang, regi av Forskningsrådet.

10.-11. mars

14. april

16. mars

Startetget ve

20

mai

juni

juni

august

Handlingsplan for Miljø og utvikling
i perioden 1999-2001 legges fram,
med klarlegging av områdets faglige
og finansielle prioriteringer

Forskningsrådets
hovedstyre gir tilslutning
til høringsutkast
om EUs patentdirektiv,
der Forskningsrådet går inn
for å godkjenne direktivet.

11. juni

Regjeringen Bondevik legger fram Stortingsmelding nr. 39 (1998-99) Forskning

10. mai

Regjeringen foreslår i revidert nasjonalbudsjett å
opprette et eget forskningsfond, som foreløpig skal
være på 90 millioner kroner.

Forskningsrådets Årsmiddag,
med kirke-, utdannings- og
forskningsminister
Jon Lilletun og andre
sentrale aktører fra
forskningsverdenen,
forvaltningen og politisk
hold blant deltagerne.

Kirke-, utdannings- og forskningsminister
Jon Lilletun deler ut prisen Årets Nysgjerriger
til 1. og 2. klasse fra Pollen skole på Sotra.

KILDEN Informasjonssenter
for kyst- og kjerneforskning
i Norge innfører ny
nasjonal kompetansebas
for kyst- og kjerneforskning

17. juni

september

Første folles konferanse om næringsvekst i regi av Forskningsrådet, Eksportrådet og SND gjennomføres. Tema: 2000 – mer enn olje. Ny norsk næringsvekst. Statsminister Kjell-Magne Bondevik åpner konferansen.

9. september

oktober

november

desember

ved et tidsskille, med sterke signaler om økt satsing på norsk forskning.

- Statsbudsjettet legges fram for Stortinget, med foreslåtte bevilgninger til forskning på 9,8 milliarder kroner.

4. oktober

22. september

Forskningsrådets faglige festarrangement. Forskningsrådsdagen går til stabelen i Oslo Konserthus, med cirka 1 000 gjester til stede. Årets Måbær. Forskningsrådets pris for fremragende bruk av forskning, deles ut.

Fagplanen for geofagene legges fram, med faglige og finansielle prioriteringer for fagfeltet.

Kompetansesentre for forskning blir

legget av året etablert ved

universitetssykehusene

Bergen, Trondheim og Tromsø

med topp ekspertise i forskningens viktigste

og status-felt.

POSTEN

9:20hr

24. september – 3. oktober

Den årlige festivalen Forskningsdagene

arrangeres over hele landet. 90 lokale

arrangører gjennomfører 700 enkelt-

arrangementer rettet mot et bredt publikum.

Forskningsrådets visjon er et

samfunn som verdsetter

forskningsbasert innsikt som

en kilde til berikelse, læring

og innovasjon

Norges forskningsråd
Stensberggata 26
N-0131 Oslo

Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01
post@forskningsradet.no
<http://www.forskningsradet.no>

ISBN 82-12-01433-9